

חכמתו של יוסף

הקדמה

הפרשה פותחת בתיאור חלומות פרעה, והקושי של חרטומי מצרים לפתור את החלומות. " ... וַיִּסְפֹּר פְּרֹעָה לָהֶם אֶת חֲלֹמוֹ וַאֲיֵן פּוֹתֵר אוֹתָם לְפִרְעֹה. " (מא, ח) עד שלבסוף מביאים את יוסף מבית האסורים והוא מצליח לפתור את חלומות פרעה.

פירוש

פתרון החרטומים

רש"י מפרש "פותרים היו אותם אבל לא לפרעה... שהיו אומרים שבע בנות אתה מוליד, שבע בנות את קובר". החרטומים הציעו פתרון אך הוא אינו הסתדר לפרעה, ולכן לא קיבלו.

פתרון יוסף

'שבע פרות טובות' ו-'שבע השיבולים הטובות' = 7 שנים של שובע.
'שבע פרות רקות ורעות' ו-'שבע השיבולים הרקות ושדופות הקדים' = 7 שנים של רעב.

פתרון יוסף – פשט החלום

פרות 'בריאאות בשר' הם תוצאה של ירק ותבואה מצוינים שהם המזון של הפרות, ושיבולים 'בריאאות וטובות' מראות על תקופה בה התבואה צומחת. ברור מכך שסימנים אלו והצורה ההפוכה שלהם מראים על תקופת שובע ורעב. כמו כן מהמספר 7 מובן שמדובר על שבעה תקופות של יבולי שיבולים שכן כל צמיחת תבואה היא אחת לשנה, וכן הגידול הוא ע"י החרישה ועד לדישה באמצעות הפרות הטובות – 7 פעמים. פתרון יוסף נראה כה ברור ופשוט להבנה.

שאלות

- מדוע התקשו חרטומי מצרים לפתור את החלום?
- מדוע לא פתרו החרטומים את החלום כפשוטו?
- מה היה חידושו של יוסף בפתרון החלום עד שפרעה התפעל כל כך ומינה אותו ל"משנה למלך"?

הביאור

א. הקושי העיקרי בחלומות פרעה אשר בגללם לא הצליחו לפתור החרטומים את החלום כפשוטו הוא המשך החלום שלאחר הופעת הפרות הבריאאות עלולות שבע פרות נוספות אך הפעם 'רעות מראה' ובעצם כרגע מופיעות בחלום 14 פרות יחדיו – " וַתַּעֲמֶדְנָה אֶצֶל הַפְּרוֹת עַל שְׁפַת הַיָּאֵר " אם הפרות הרעות מצביעות על 7 שנים מאוחרות יותר, כיצד הם עומדות יחד עם הפרות הטובות? הרי שנה חדשה באה רק לאחר שהקודמת עברה. לכן הציעו החרטומים את פתרונם על בנותיו משום שייטכנו שני הדברים במקביל: לידת 7 בנות, ופטירת 7 בנות אחרות במקביל. שהרי שבתקופה זו למלך היו נשים רבות ואפשרי הדבר. וכך גם מובן הפתרון של "ותאכלנה", "ותבלענה" – משום שהצער ועוגמת הנפש על ה-7 בנות שיקבור 'בולעים ולוקחים' את השמחה על ה-7 בנות שנולדו.

חכמתו של יוסף

הביאור

ב. אברבנאל מסביר שההבדל בין החרטומים ליוסף היה באופן הסתכלותם הכללית על ענין החלומות ופתרונם. **החרטומים** – ראו בחלומות משלים ורמזים המושפעים מהדמיון ולכן לא פירשו כפשוטו אלא חיפשו פתרון שיבטא משל מסוים. **יוסף** – הבין שזהו חלום אחר, **הודעה מלמעלה** ולכן הבין שיש לפרש את הפרות והשיבולים כפשוטם.

ג. יוסף הסביר כיצד יכול להתרחש המצב שהפרות הבריאות נמצאות **יחד** עם הפרות הרעות – במהלך שנות השובע והשפע יש לאגור ולצבור בשביל תקופת הרעב והבצורת. ולכן מיד בסיום פתרון החלום העניק יוסף לפרעה הוראות ברורות מה עליו לעשות – להפקיד פקידים אשר ידאגו לאסוף את כל התבואה במהלך שנות השובע לטובת שנות הרעב. כעת מובן מדוע פרעה קיבל פתרון את החלום ושיבח את יוסף "אין נבון וחכם כמוך" ללא הזכרת מעלתו כפותר חלומות משום שהפתרון היה ברור ולא היה צריך לכך חכמה מיוחדת, אלא על כך שהשכיל לאחד בפתרונו את שנות השובע עם שנות הרעב, ולהסיק מכך מסקנה ברורה שיש להתחיל להתארגן לתקופה זו.

ההוראה לחיים

חלומות פרעה ופתרון יוסף היו הגורם וההתחלה של הגלות וגאולת מצרים. פתרון החלום הוביל למינוי של יוסף לשליט על הארץ, וזה גרם לירידת יעקב ובניו למצרים. בחסידות מוסבר הפסוק "בְּשׁוֹב יְהוָה אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֻלְמִים" (תהילים קכו, א) שהגלות היא כחלום: בדיוק כשם שבחלום ייתכן איחוד של שני הפכים, כך ייתכנו אצל יהודי בגלות שני הפכים בהתנהגותו – אהבה לאלוקות בתפילה וטרדות ענייני העולם במשך היום. פתרונו של יוסף העניק כוח לעניין הגאולה – הסרת ההעלם מהחלום, מהגלות. כל הוספה שלנו בענייני אלוקות מסירה עוד יותר את ההעלם ומקרבת אותנו לגאולה השלימה!

ליקוטי שיחות, חלק טו, מקץ א'.